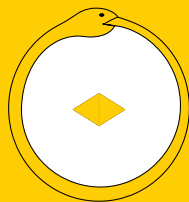
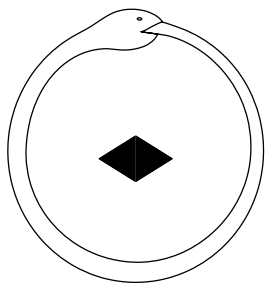

VIAȚA ESTE SĂLBATICĂ
Ailton Krenak

caiete
SELVAGEM

VIAȚA ESTE SĂLBATICĂ

Ailton Krenak

NAVE

Aproape de Inima Sălbatică. Este precum a dori să rămâi aproape de Soare și să știi că acolo, înăuntru, este cald și minunat. Aproape de inima sălbatică este aproape de Soare. E înăuntru acestui atom.

Diferit de o apreciere morală între civilizată și sălbatică, am observat sălbăticia drept viață. Expresia vieții este sălbatică. În înțelegerea lui Emanuele Coccia, viața este o metamorfoză, nu are acest parametru specios uman. Viața nu caută specia noastră, ea traversează specia noastră. De aceea un copac a fost deja piatră și un râu a fost deja nor. Este atât de minunat, te uiți la un nor și vezi un râu. Aceasta este o experiență de evoluție, dar nu în sensul de grimasă în care a fost gândită în sec. al XX-lea, ca fiind ceva ce se întâmplă în afara noastră. O evoluție prizonieră între aceste două linii: cultura și natura. Când Coccia reușește să scape de această dicotomie, transcende la o viziune asupra lumii, o poetică a vieții, unde ajunge să se spună că ADN-ul nostru este un amestec de tot ce a existat deja înainte de noi. Aceasta ne pune la originea vieții, într-o altă perspectivă de transformare, care ne leagă de mitologic. Aceasta este ceva ce Lévi Strauss a căutat în urmă cu ceva timp, dar naturaliștii deja o făceau.

Este clar că pentru un naturalist din sec. al XVII-lea, sălbăticia nu era opusul civilizației. Sălbăticia era acel adevăr natural al vieții pe care ei îl căutau. De unde a venit atâta abundență de viață? Descurcându-se să existe în munți, pe Everest, în Himalaya, în deșerturile africane, în Anzi. Ei căutau izvorul vieții, nebunia lor era să treacă dincolo de unde este viața. Este foarte interesant, deoarece este o experiență umană infantilă să cauți originea vieții, când de fapt ea este cea care vorbește prin noi. Drummond, în acel minunat poem “Omul și călătoriile sale” (“O homem e suas viagens”) spune că omul supărat aici pe Pământ, căci era un loc plictisitor, fără distracție, decide să meargă în spațiu să vâneze lucruri în cosmos. Este același lucru pe care-l făceau naturaliștii.

Ei vânau viața. Poetul spune că marea călătorie pe care omul trebuie să o facă este cea de la el către el însuși. Și acesta nu este un mesaj mistic. El nu sugerează că există o transcendență spirituală pe care omul trebuie să o caute undeva. Ceea ce spune el este aceasta: noi suntem deja viața. Nu avem nevoie s-o căutăm în niciun loc. Cred că asta este atât de minunat deoarece ne dă încredere, o încredere fermă că viața este mai mare decât orice observație pe care o putem produce, inclusiv știința.

Găsesc foarte specială funcția pe care știința și-a asumat-o în aceste timpuri de negare, de pământ plan. Ea vine să arate cu gentilețe că viața exista deja cu mult înainte de captarea interpretărilor umane. Viața era instalată deja aici de miliarde de ani. Am prins trenul într-o stație îndepărtată, departe de începutul a tot. Mergem gratis în trenul acesta. Aceasta este o idee pe jumătate caricatură, dar această lume în care trăim este mai mare decât noi.

Creăm o confuzie, murdărind plajele, aruncând petrol în toate părțile, găurind acoperișul cerului, cum spune Kopenawa Yanomami. El spune că *napos*, albi, încălzesc prea mult corpul Pământului și aceasta găurește pieptul lui *Hutukara*, cerul. Însă nu este acest cer al norilor. Este cum spune cântecul "Maracatu Atômico": "[...] dincolo de acest cer este alt cer, alt cer".

Acolo, în celălalt cer, pieptul său suferă de o arsură. A fost o observație anterioară a ECO-92, când în final oamenii de știință au spus "facem o gaură în cer". Șamanii deja vorbeau că era pericolul de a se întâmpla această rană în cer. Această sensibilitate a șamanului, de a înțelege că și cerul simte, este minunată deoarece ceea ce spun ei este că viața se află în toate locurile, viața este chiar și în cer, de asemenea. Nici cerul nu scapă de viață.

Sunt persoane nebune pentru a pleca să caute viață în cer, dar viața este deja aici, este deja acolo, este în toate locurile. Această meditație de a înțelege că viața este în toate locurile, este minunată pentru că îți dă puterea de a traversa, ca și viața, toate aceste perioade: perioade ale istoriei, perioade geologice.

Părinții noștri de la Alto Rio Negro – popoarele apelor negre, cum zice Berta Ribeiro –, *Tukano*, *Desana*, *Baniwa*, toată această constelație de popoare are o narațiune de transformare a corpului pe care-l purtăm acum ca om în alte forme, în alte experiențe, de tip pește, apă. Uitați-vă numai cum viața ne infectează cu memorii, ea transportă memorii ancestrale. An-

cestrală nu este doar forma antropomorfă. Când mă gândesc la ancestralitate, nu mă gândesc la multă lume asemănătoare cu mine. Mă gândesc la ființe inimaginabile, sălbaticе.

Aceasta este înțelegerea sălbătiei. Nu este acea chestiune culturală, controlată, referită în gândirea greacă. Este clar că atunci când Platon și colegii lui se plimbau în Atena, se puteau uita în jur la lume și spune: lumea este sălbatică. Ei nu făceau decât să spună un adevăr. Și ei sunt sălbatici. Noi și grecii.

Când noi am ales să intitulăm “Selvagem” (Sălbatic) ciclul de studii pe care l-am început acum 3 ani, exista o polemică despre transversal și transcultural, dorințe insinuându-se spre a ieși dintr-o linie delimitată din câmpul științei și de a gândi “fără balustradă”. Am decis să gândim “fără balustradă” și a fost foarte bine. Unele persoane au crezut că este o provocare când i-am chemat pe Emanuele Coccia, Antonio Nobre și alți gânditori contemporani mai activi pentru un ciclu Selvagem, dar nu este nicio problemă să fie o provocare, pentru că este o provocare creativă ce destabilizează locul omului de știință.

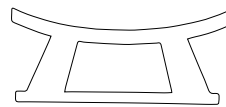
Viața trece peste noi toți și ea este sălbatică. Îi dăm înapoi sentimentul de uimire la adresa ei, a vieții, precum parașuta colorată, care este un dispozitiv ce extinde mintea, subiectivitatea.

Aldous Huxley vorbea despre ușile percepției. În acest timp de pandemie în care suntem închiși, uitându-ne prin ferestruici virtuale, m-am gândit mult la ideea de ferestre ca un efort de fugă din locul delimitat, din incinta închisă. Fereastra, de asemenea, poate fi percepută ca proprii noștri ochi. Cu ei vedem viața în jurul nostru. Apoi experimentăm alte sensibilități, cum ar fi cea tactilă, dar prima viziune asupra lumii este prin această fereastră oculară.

Krishnamurti și alți maeștri din India, spun că un fir de nisip are întregul univers înăuntrul său. Această perspectivă ajută oamenii să-și calmeze puțin gândul și inima, și să înțeleagă că nu avem nevoie să facem o expediție în cosmos. Nu avem nevoie să lansăm rachete în cer. Putem căuta aceste peisaje cosmice, pe care le dorim atât de mult, în microorganisme care se află în propriul nostru corp și-n jurul nostru. Ele sunt aici. Viața este în tot și aceste peisaje cosmice sunt aici deoarece se află într-o celulă. Acele speculații despre “Ah, dar oare viața a avut origine aici pe Terra?” Este o

chestiune de discriminare de specie, de specisism. Este întrebarea tipică care ar fi putut fi pusă doar de un om. Nicio altă ființă nu pune tipul acesta de întrebare pentru că ele sunt în fluxul existenței într-un mod atât de plin, care este doar generare, creare de viață.. Am spus persoanelor: “Uite, tu n-ai nevoie să ieși de pe planetă pentru asta. O poți face chiar aici. Să experimentezi această mulțumire cu viața”.

Seria de întâlniri Selvagem, pe care le-am făcut față în față în 2018 și 2019, m-a ajutat mult să pun picioarele pe pământ, să stau ca *kumus*. Ei ajung, își pun scăunelele pe podea și se așează, instalându-se bine. Împreună, corpul șamanului și scănelul, devin navă.

Trecem printr-o perioadă ce a adus multe prejudicii sensibilității noastre. Nu mai putem ieși pe acolo amestecându-ne, îmbrățișând, glumind cu celelalte persoane, ceea ce afectează profund simțul nostru de a fi vii. Însă putem ameliora puțin, cum se face un ceai blând, ca să suportăm această experiență fără s-o lăsăm să se instaleze în organismul nostru. Este mai mult sau mai puțin ca și cum am avea o contaminare asimptomatică. Atunci haideți să ne relaționăm cu această experiență de izolare temporară ca o contaminare asimptomatică. Nu este nevoie să avem simptomele. Simptomele sunt o producție proprie. Persoana va produce simptome în acord cu dispoziția sa pentru viață.

Erik Jennings Simões, un medic care lucrează cu Zo'é, un popor indigen de contact recent, era foarte preocupat de răul pe care pandemia l-ar putea cauza aceluia popor. A reușit să-i mențină izolați pe parcursul vârfului contaminării. Fericit, el mi-a spus că nici o persoană Zo'é nu s-a îmbolnăvit. Ca răspuns la ceea ce au făcut pentru a evita contaminarea, Zo'é au spus: "Am fugit în interiorul cel mai profund al pădurii noastre. Am scăpat de drumurile cunoscute. Am fost în locuri în care nu ne-am intersectat unii cu alții. Am pus în acțiune evitarea, care este o practică culturală a noastră."

Când se naște un copil, tatăl copilului nu poate vedea bunicii. Este o chestiune din sistemul lor cultural. Tatăl copilului trebuie să rămână în afara circuitului, nu poate fi văzut. Dacă el este văzut, copilul se îmbolnăvește. Alt exemplu de evitare este vânătorul. Când are un bebeluș, sau când partenera lui este gravidă, nu poate merge în pădure să vâneze animale aleatorii. Trebuie să aibă multă grijă, deoarece spiritele animalelor îl pot vâna și afecta sănătatea bebelușului și a mamei. Există o întreagă disciplină și o cultură despre evitare.

Zo'é au activat un dispozitiv terapeutic propriu care i-a făcut să nu se îmbolnăvească. Observând aceasta din punctul de vedere al medicinei occidentale, Erik a spus că a fost surprins să vadă că Zo'é știau ce trebuiau să evite, chiar și înăuntrul pădurii. Când i-a întrebat de ce, ei au răspuns "pentru că spiritul acestei boli merge prin aer". Ei văd spiritul acestei boli, cum merge prin aer. Zo'é știu aceasta prin cultura lor, prin practicile lor so-

cială. Erik a fost uimit să constate că prietenii Zo'é, un popor din interiorul Pădurii, au un medicament eficient pentru a evita contagiunea.

Un poem care mi-a venit odată și pe care l-am numit „Tradiție” (“Tradição”), spune: „cântând, dansând, trecând peste foc, urmăm traseul strămoșilor noștri în continuumul tradiției”. În această perioadă de lipsuri, trecem peste foc. Trebuie să avem multă grijă, să fim atenți, căci persoanele care sunt inițiate să treacă peste foc, când sunt distrase, își ard picioarele. Trebuie să fie într-o stare de concentrare atât de profundă, care permite să treci pe deasupra focului fără să știi că treci pe deasupra focului. Aceasta există în multe din culturile noastre.

În diferite perioade din acest an (2020), unele persoane au suferit în corpul lor un fel de zdrobire. Chiar și persoane care nu se opresc pentru a-i răspunde corpului, nici nu-i dau atenție, și-au simțit organismele suferind. Trecem printr-o experiență neobișnuită. Am auzit o persoană spunând că-și voia viața înapoi. M-am gândit „câtă suferință”. Această persoană își vrea viața înapoi. Este un alt termen pentru ceea ce se numește „noul normal”. Există o anxietate foarte mare în persoanele care doresc să scape de stadiul de „suspendare”. Nu am găsit încă alt termen decât „suspendare” pentru a vorbi despre timpul pe care îl trăim.

Cineva care are o formare obiectivă, îndreptată spre știința logică a cotidianului, când suferă o ruptură de cotidian, se poate chiar îmbolnăvi. Mulți se pot îmbolnăvi nu de covid, nu de contaminare, ci pentru că se simt obligați să-și oprească viețile. Rutina este ca o monocultură. O monocultură în interiorul vieții. Dar monocultura nu este bună în nicio situație. Nici când este în interiorul tău, singură, deoarece aceasta întrerupe conexiunea noastră cu toate celelalte simțuri de a fi în viață.

Există miliarde de persoane care își vor viețile înapoi. Oare ce făceau cu viața înainte și acum doresc înapoi?

Unele persoane rare, pentru că au scăpat de configurarea mentală de a trăi o monocultură interioară a sinelui, care erau implicate în alte existențe, hrănindu-se din a trăi cu alte vieți, vieți ale copacilor, ale păsărilor, ale peștilor, ale munților, au descoperit ceva care seamănă foarte mult cu sufletul.

Definiția vieții ca o experiență de monocultură este acea experiență de viață care izolează celelalte conexiuni. Este necesar să înțelegem că totul trăiește: florile, norii și vântul.

Multă lume nu reușește să experimenteze situația de a sta în casă și devine anxioasă să iasă din acest cocon undeva. Coconul este incomod. Asta ne face să ne gândim, de asemenea, la viața pe care o duceam, și la viața pe care dorim să o ducem. Cred că este foarte important să înțelegem multiplele procese de formare a vieții. Trebuie să ne implicăm în experiența vieții, dincolo de experimentul intelectual, dincolo de ceea ce suntem capabili să cunoaștem plecând de la lectură, din literatură și din alte narațiuni. Suntem provocați să facem experiențe plecând de la noi înșine.

Doream să caut o imagine pentru a vorbi despre această idee de viitor, această perspectivă carteziană că timpul ar fi o prospectare, cu o direcție unică. Identific această prospectare cu mișcarea, în care suntem implicați cu toții la nivel global, de a sonda ziua de mâine. În textul *Mâine nu este de vânzare* (*O amanhã não está à venda*) pun la îndoială neliniștea noastră de a ști ce este pe partea cealaltă, ce este mâine.

În narațiuni, ca și în studii științifice, momentul în care a avut loc o explozie cosmică, nu este nici după, nici înainte de nimic. Numesc acest eveniment „Timpul Mitului”, înainte de neliniștea noastră de a ști despre mâine.

Incertitudinea vie, care a fost deja temă de Bienală, este o experiență anterioară neliniștii incertitudinii de a ști dacă vom avea un vaccin pentru pandemie, dacă vom trimite nave pe Marte, dacă vom reuși să colonizăm alte planete. Este aceeași furie. Este aceeași neliniște. Am insistat pe aceasta pentru că celelalte ființe care experimentează viața împreună cu noi, nu sondează mâine. O experiență predată total simțului de a fi viu, fără nici o garanție.

Poate aceasta ar fi o idee recurentă a parașutelor colorate, a acelei posibile căderi, de care nu trebuie să fugim, nu trebuie să ne fie teamă sau să fim neliniștiți. Facem o experiență poetică, înainte de aproape o frică. Cred că dacă reușim să ne conectăm cu sensul vieții în tot, a trăi ziua nu mai este o sarcină, și devine o experiență atât de minunată, încât de fapt nu ne lipsește nimic.

Are de-a face cu ideea de a trăi cu nimic. A trăi cu nimic este diferit de a trăi fără nimic. Este la fel ca paharul pe jumătate plin și pe jumătate gol. Sunt sigur că ați auzit cu toții deja vreo campanie de genul „Trebuie să facem asta pentru că ei n-au nimic.” Când ai fi cu nimic, experiența ar putea fi diferită.

A trăi cu nimic este o experiență pe care o cred provocatoare pentru această lume care deja consumă echivalentul unei planete până în lunile mai,

iunie. Pandemia a făcut ca anul acesta ceasul să se întindă până în august. Să ne întoarcem la marca de acum 15 ani, când consumam o lume și jumătate. Acum, ne întoarcem la marca de a consuma două planete într-un an.

Multe persoane care ascultă acest comentariu despre a consuma două planete într-un an văd asta doar ca pe o parabolă. Dar gândiți-vă la Amapá: a rămas aproape o lună întreagă fără energie electrică. Roraima a avut, de asemenea, niște vârfuri. Acolo sunt în conflict între ei pentru a vedea cum vor reuși să continue să pună mașinile în funcțiune.

Consumăm energie în toate sensurile. Vorbim despre cea care mișcă orașele, însă există și ceea ce ne mișcă pe noi. A mânca două planete pe an, are de-a face cu ceea ce gândim despre a trăi cu nimic. Nu este să dispară tot și să rămânem fără nimic. Dar este a trăi cu nimic.

A trăi cu nimic este a trăi cu ceea ce avem azi. Fără a rămâne cu neli-niștea de a căuta ziua de mâine. Sunt sentimente ale dispoziției de a experimenta incertitudinea vie.

Am comentat că suntem atât de încrezători în toată ciuma pe care am târât-o până în secolul al XXI-lea, încât acea inteligență artificială se simte super confortabilă. Mașinile noastre încep deja să dea comenzi oamenilor, cum ar fi „stinge acolo, conectează aici, mergi acolo, întoarce-te aici”. Suntem introduși într-o nouă educație: educația de către mașini.

Când Tatukrak, muntele de pe cealaltă parte a Râului Doce, în fața locului unde mă aflu acum, apare cu o expresie închisă, nori de ploaie deasupra muntelui, amintește de acea hexagramă a lui I Ching „munte peste lac”. Când privim muntele plin de ceață deasupra, cu nori de ploaie, ne gândim „stai cuminte, nu inventa moda astăzi”. Dacă el este frumos, cu acele desene deasupra, înțelegem „vai, ce zi minunată!”. Aceasta este a trăi cu nimic.

Ideea de a consuma două lumi, de fapt nu este o idee, este o realitate. Știința a reușit să ajungă la o înțelegere a capacității de producție și susținere a vieții umane.

Până în sec. al XX-lea, umanitatea s-a extins, ocupând toate continentele, consumând suficient pentru ca toată lumea să se răspândească, să locuiască, să mănânce, să trăiască, să-și facă proiectele. Până în momentul în care factura de consum a resurselor naturale a intrat pe roșu. Acesta este un bun exemplu domestic. Am intrat în datorie, și am început să mâncăm, până la mijlocul anului „resursele” care trebuiau să fie pe planetă pentru anul viitor.

Înseamnă că epuizăm pădurile, epuizăm râurile. Revoluția industrială și toată experiența modernă au fost făcute pe baza combustibili fosili. Mine-reul este scos din munți și transformat în lame. Toate materialele pe care le transformăm, consumă organismul care este planeta.

Un munte este transformat în laminate pentru fabricarea de mașini și aparate, tigăi, aragaze, frigidere, care nu vor mai fi niciodată un munte. Este un munte mai puțin din organismul Pământului. Metalele și toate celelalte materiale care sunt folosite nu se mai întorc. Ideea de a recicla este de a recicla pentru alt consum. Nu este o restituire către natură. Océanele sunt epuizate de cât scoatem din ele, pe lângă faptul că aruncăm gunoi. Există fose în ocean care au munți de plastic. Adică facem să dispară munți naturali de la suprafață, și creăm munți artificiali în fosa oceanică.

Prădăm planeta și consumăm. În același timp în care consumăm energie nouă, înapoiem reziduuri de energie stricată care sunt combustibilii fosili. Mâncăm două planete pe an. Avem o măsurătoare mult mai riguroasă acum că există un panou de control pentru climă. Acest panou pentru climă face o măsurătoare și raportează buletine aproape săptămânale. Oamenii de știință care urmăresc cheștiunea încălzirii globale au acces la informații din minut în minut despre ce se întâmplă în biosfera planetei și în jurul nostru. Chiar trăim o experiență numită antropocen. Și ceea ce caracterizează antropocenul este traseul pe care oamenii sunt în stare să-l imprime pe Terra. Este o urmă foarte grea, un traseu foarte greu, pe care nu suntem în stare să-l ștergem, cât timp nu schimbăm radical toată cursa pe care am făcut-o până acum și care ne-a pus pe acest podium de mâncători de planetă.

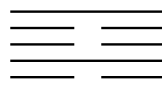
Uneori eu spun cuvântul planetă și uneori spun lume, și mereu vorbesc de lucruri diferite. Planeta este Gaia, acest organism pe care noi îl mâncăm literalmente. Lumea este acest complex de imaginație, viziuni, perspective, toată această producție de idei care instituie o umanitate. Noi construim aceasta. Lumea este o creație a oamenilor. Planeta nu. Ea ne-a creat, și continuă să ne mențină pentru un timp. Când vom deveni insuportabili, această minunată planetă are dispozitive proprii, are inteligență, are capacitatea de a ne scoate de aici. Așa cum noi acum ne luptăm cu un virus, și știința este salutată pentru că a realizat sute de colectivități de oameni de știință care inventează, cercetează și verifică un vaccin, acest organism, Gaia, nu are nevoie să facă o cercetare pentru a ști cum să dispară cu noi de aici. Ea este inteligentă.

Ideea de orașe ar trebui pusă în discuție. Pentru că ele continuă să atragă prea multă lume, nu se opresc. Consumă multă energie. Și sunt acceleratori de consum. Când călătorești, urci pe râu, mergi la sat, îți reduci vizibil consumul, de tot. Chiar și de lumină electrică, pentru că acolo nu este. Ieși din această scurgere de energie. De haine, de mâncare, de pastile, de echipamente, de tot ce este inutil, de tot ce este produs, de „marfă” cum spune Kopenawa Yanomami. Trebuie să scăpăm de această lume de mărfuri, însă orașul este un accelerator al de lumii de mărfuri. Dacă continuăm să stimulăm persoanele să trăiască în capitale precum Paris, Londra, New York, Rio de Janeiro sau São Paulo, trebuie să chemăm, de asemenea, arhitecți și ingineri pentru a discuta la Selvagem.

Simt că multă lume care este deja de generații în marile orașe, când reușește să se conecteze cu conversația noastră, se conectează dintr-un loc de consumator de conținut. Al cuiva care este solidar cu cauza, care vrea să învețe despre asta, dar nu simte că poate face ceva despre asta.

Orașele sunt un fel de hematom în organismul Gaiei și trebuie puse sub semnul întrebării. Sunt găuri întunecate ale planetei noastre. Dar iluminismul, pozitivismul, ne-au făcut să gândim orașul ca locuri strălucitoare, fantastice. Doar că nu putem uita că aceasta este istoria recentă a orașelor, ele nu s-au născut cu electricitate.

Când ne gândim la polis-uri precum Ierusalim, Machu Picchu, Istanbul sau Tenochtitlán în trecut, ele nu erau o boală. Au început să fie o boală când am exagerat. Acum, incomodez arhitecți și ingineri întrebând „Ce faceți voi în fața tuturor acestora? Voi aveți o responsabilitate foarte vizibilă. Voi dați baza științifică pentru a se ridica aceste turnuri, acești zgârie-nori și aceste structuri foarte grele din beton și fier.” Îi prind de picioare ca să se gândească la alte modele de așezare care să nu fie din beton, fier, ciment, care omoară râurile și anticipează estetica cimitirului. Nu spun că trebuie să distrugem orașele. Însă trebuie să transformăm orașele, să transformăm orașul într-o grădină, să-l umplem de lucruri vii.

Perto do Coração Selvagem (Aproape de Inima Sălbatică), de Clarice Lispector, Ed. Rocco, 1998. - *Aproape de inima vijelioasa a lumii*, de Clarice Lispector, Ed. Univers, 2014.

Metamorfoses (Metamorfoze), de Emanuele Coccia, Ed. Dantes, 2020.

O homem; as viagens (Omul; călătoriile), de Carlos Drummond de Andrade, In: *As Impurezas do Branco (Impuritățile Albului)*, Ed. Companhia das Letras, 2012.

Omul, animal de pe Terra atât de mic
se supără pe Terra
loc de multă mizerie și puțină distracție,
face o rachetă, o capsulă, un modul
atinge Luna
coboară precaut pe Lună
pășește pe Lună
pune steag pe Lună
experimentează Luna
colonizează Luna
civilizează Luna
umanizează Luna.

Luna umanizată: cât de asemănătoare cu Terra.
Omul se supără pe Lună.
Să mergem pe Marte — comandă mașinilor sale.
Ele se supun, omul coboară pe Marte
pășește pe Marte
experimentează
colonizează
civilizează
umanizează Marte cu ingeniozitate și artă.

Marte umanizat, ce loc pătrat.
Mergem în altă parte?
Sigur — spune mașina
sophisticată și docilă.
Mergem pe Venus.
Omul pune piciorul pe Venus,
vezi vederea — asta e?
idem
idem
idem.

Omul afundă capul dacă nu ar fi Jupiter
să proclame justiția împreună cu in justiția
să repete fosa
să repete neliniștea
repetitiv.

Alte planete rămân pentru alte colonii.
Tot spațiul devine Terra-Pământul.
Omul ajunge pe Soare unde face un tur
doar pentru a te vedea?
Nu - vezi că el inventează
haine indezirabile de trăit pe Soare.
Pune piciorul și:
dar ce enervant este Soarele, fals taur
spaniol domesticit.

Rămân alte sisteme în afară
de cel solar pentru a fi colonizate.
Când se termină toate
Rămâne doar omul
(va fi echipat?)
pentru călătoria extrem de dificilă și periculoasă
de la el către sine însuși:
pune piciorul pe pământul
inimii sale
să experimenteze
să colonizeze
să civilizeze
să umanizeze
omul
descoperind în propriile sale intestine neexplorate
bucuria eternă, neașteptată
de a trăi împreună.

As Portas da Percepção – Céu e Inferno, de Aldous Huxley, Ed. Biblioteca Azul, 2015.
- *Porțile percepției. Raiul și Iadul*, de Aldous Huxley, Ed. Polirom, 2012

A Queda do Céu: Palavras de um Xamã Yanomami (Căderea Cerului; Cuvintele unui Șaman Yanomami), de Davi Kopenawa e Bruce Albert, Ed. Companhia das Letras, 2015.

Maracatu Atômico, cântec de Nelson Jacobina și Jorge Mautner compus în 1974.

Kumus: cum sunt numiți vindecătorii de numeroase popoare indigene de la Rio Negro.

Kumurô: scaun ceremonial pentru kumus.

CITATE TRECÂND PESTE FOC

Tradições (Tradiții), de Ailton Krenak.

In: *Poesia indígena hoje (Poezia indigenă astăzi)*. Revista Poesia, n.1, 2020.

Cântând, dansând,
Trecând peste foc
Urmăm traseul strămoșilor noștri
În continuumul tradiției

*

Tatăl meu
care este focul
el arde fără încetare
Ceea ce tatăl meu
care este focul
arde fără încetare

El arde, arde arde
arde, fără încetare
El arde ce a fost deja
El arde ce va fi
el arde, arde, arde
arde fără încetare”.

A vida não é útil (Viața nu este utilă), de Ailton Krenak, Ed. Companhia das Letras, 2020.

Incerteza Viva (Incertitudinea Vie), Bienal de São Paulo, titlul ediției a 32-a, în 2016, administrat de Jochen Volz, Gabi Ngcobo, Júlia Rebouças și Lars Bang Larsen.

I Ching, O Livro das Mutações (I Ching, Cartea Mutațiilor). Text clasic din înțelepciunea chineză din tradiția oraculară, apărut în perioada anterioară dinastiei Chou (1150– 250 î.Hr.).

☰ ☷   KÊN / Liniștea (Muntele)

Ambele texte din *Viața Este Sălbatică* au fost elaborate plecând de la conversațiile online dintre Ailton Krenak și Anna Dantes în zilele 19 noiembrie și 3 decembrie 2020. Transcrierea și coeditarea textelor sunt realizate de Victoria Mouawad. Traducerea în limba română este realizată de Bianca Horbovanu. Revizuirea traducerii în limba română este realizată de Alina Andreica.

Conversațiile sunt accesibile pe selvagemciclo.com.br.

MULȚUMIRI

Instituto Clima e Sociedade
Conservação Internacional Brasil

Mulțumim Centrului Cultural Brazilian “Casa do Brasil”
al Universității Babeș-Bolyai pentru parteneriat și pentru
colaborarea la revizuirea traducerii caietului

ALINA BIANCA ANDREICA este conferențiar dr la Facultatea de Studii Europene <https://euro.ubbcluj.ro/> a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România, cu specializare în domeniul digital și aplicații interdisciplinare ale tehnologiilor digitale. Studiază limba portugheză și culturile braziliană și portugheză din 2012, începând la Centrul Camões al Facultății de Litere al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca și continuând la Centrul Cultural Brazilian al aceleiași universități. Din 2014 studiază și practică capoeira în cadrul grupurilor Vadiação capoeira și Nigôlo, participând la evenimentele organizate de aceste grupuri. În 2016 și 2018 susține cursuri Erasmus+ la Universitatea de Vest din Paraná Unioeste, Paraná, Brazilia. Pasionată de cultura braziliană, în noiembrie 2022 devine director executiv al Centrul Cultural Brazilian “Casa do Brasil” <https://casadobrasil.centre.ubbcluj.ro/> al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România, în cadrul căruia organizează evenimente dedicate culturii braziliene. Evenimentele organizate în acest an – 2024 – au dobândit o consistență deosebită datorită susținerii oferite de Ambasada Braziliei la București <https://www.gov.br/mre/pt-br/embaixada-bucareste>

BIANCA HORBOVANU Deși s-a născut în orașul Iași, a crescut aproape de Pădurea Ciric și Lacul Veneția. A urmat cursurile Facultății de Geografie și Geologie de la UAIC Iași, iar în prezent locuiește și lucrează în Lisabona, îmbinând turismul, educația și traduceri. Visătoare, iubitoare de artă, de capoeira și de viață, a debutat în literatură cu povestirea “Vis etern”, în revista electronică Gazeta SF - noiembrie 2014, iar în septembrie 2018 a fost lansat primul ei volum individual de povestiri: “Șapte pene dintr-un vis”, Ed. Cygnus, Suceava. În 2024 a colaborat cu Academia de Santo Amaro, participând la spectacolul “Não me lixes pá!” - teatru de revistă, la Lisabona.

Caiete SELVAGEM
publicație digitală de
Dantes Editora
Biosfera, 2020
Traducere în limba română, 2024

